

Brief aan de raad

2023-0089107

Afdeling:
Maatschappelijke
Ontwikkeling

Onderwerp: Stand van zaken hersteloperatie kinderopvangtoeslagenaffaire

4 juli 2023

Aan de leden van de raad,

In het najaar van 2020 zijn we, op verzoek van het kabinet, gestart met het ondersteunen van gedupeerden van de toeslagenaffaire. Hier bent u op verschillende momenten via de mail, het vragenhalfuurtje en een raadsinformatiebrief (2021-0135437) over geïnformeerd. In de afgelopen jaren is duidelijk geworden hoe ernstig deze problematiek is. Samen met onze uitvoeringspartners werken we hard om deze gezinnen zo goed mogelijk te helpen en hun vertrouwen in de overheid terug te winnen.

Door middel van deze brief informeren wij u over de huidige stand van zaken van de ondersteuning aan deze gezinnen. U wordt geïnformeerd over de wijze waarop de ondersteuning is vormgegeven en het aantal inwoners dat gedupeerd is. Ook wordt er ingezoomd op de trage voortgang van de landelijke hersteloperatie en de wens om deel te nemen aan een landelijke pilot om de hersteloperatie te versnellen.

Gedupeerden worden door de landelijke en lokale overheid ondersteund

Gedupeerden van de toeslagenaffaire worden door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) financieel gecompenseerd. De UHT is een apart onderdeel van Dienst Toeslagen van de Belastingdienst. De taak van het UHT is om het herstel voor gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagenaffaire te verzorgen.

De UHT biedt, naast de financiële compensatie, geen aanvullende hulp of ondersteuning aan gedupeerden. Als gemeente bieden we deze aanvullende ondersteuning daarom, op verzoek van het kabinet, aan Zwijndrechtse gezinnen die zijn getroffen door problemen met de kinderopvangtoeslag. De UHT compenseert ons daar financieel voor.

Voor deze aanvullende ondersteuning aan gezinnen die zijn getroffen door problemen met de kinderopvangtoeslag hebben alle Drechtstedengemeenten een opdracht aan de Sociale Dienst Drechtsteden (SDD) gegeven. Deze opdracht wordt uitgevoerd door het Hulpteam Toeslagen Drechtsteden.

Het doel van het Hulpteam is om gezinnen te helpen om hun leven weer op de rit te krijgen en hen perspectief te bieden op een nieuwe start. Dit doet het Hulpteam door inwoners brede ondersteuning op vijf leefgebieden te bieden. Deze leefgebieden zijn financiën, wonen, zorg, gezin en werk. De ondersteuning van het Hulpteam is altijd maatwerk. Zo kan het Hulpteam bijvoorbeeld helpen bij schuldsaneringstrajecten, het zoeken van nieuwe of betere huisvesting en het creëren van urgentie bij het UHT om de integrale beoordeling te bespoedigen. Bij deze brede ondersteuning werkt het

Stand van zaken hersteloperatie kinderopvangtoeslagenaffaire

Hulpteam nauw samen met het Vivera Sociaal Wijkteam. In tabel 1 is de werkwijze van het Hulpteam verder uitgewerkt.

Tabel 1: De werkwijze van het Hulpteam Toeslagen Drechtsteden

1. Toegang tot ondersteuning van het Hulpteam	Gezinnen krijgen toegang tot het Hulpteam, wanneer: • Een ouder gedupeerd is volgens de UHT; • Een ouder nog geen uitsluitel heeft gekregen van het UHT; • Een kind valt onder de Kindregeling. Elke gedupeerde die getroffen is door problemen met de kinderopvangtoeslag heeft één aanspreekpunt binnen het Hulpteam. Dit geeft rust en vertrouwen bij de inwoners die ondersteund worden. Inwoners die niet in aanmerking komen voor ondersteuning van het Hulpteam worden doorverwezen naar de reguliere ondersteuning in de gemeente. Bijvoorbeeld naar het Vivera Sociaal Wijkteam.
1. Inventarisatie hulpvraag	In deze fase wordt er samen met de inwoner besproken wat de huidige situatie is, waar de inwoner heen wil en welke ondersteuning er nodig is om daar te komen.
1. Plan van aanpak maken	Voor elke inwoner die hulp wil, wordt er een plan van aanpak opgesteld. In het plan van aanpak is de brede ondersteuning opgenomen die de gemeente op basis van de hulpvragen, de situatie en de doelstellingen toekent aan de inwoner.
1. Beschikking toesturen	Het plan van aanpak wordt naar de inwoner toegestuurd. Het plan van aanpak vormt in dit geval de beschikking. De inwoner kan bezwaar maken tegen hetgeen is opgenomen indien de gedupeerde het niet eens is met het plan van aanpak. Als de inwoner het wel eens is met het plan van aanpak wordt dit uitgevoerd.
1. Monitoring	Waar nodig wordt er ondersteuning en/ of nazorg aan de gedupeerde geboden.

Het aantal gezinnen uit de gemeente Zwijndrecht dat slachtoffer is van de toeslagenaffaire

De gedupeerde gezinnen

De SDD ontvangt van de Belastingdienst lijsten met de (mogelijk) gedupeerde gezinnen uit de gemeente Zwijndrecht. Alle gezinnen die op deze lijsten staan, zijn door de SDD gebeld en/ of gemaild. Niet al deze gezinnen willen hulp van het Hulpteam. Hier zijn verschillende redenen voor. Denk bijvoorbeeld aan inwoners die hun leven in de tussentijd weer op de rit hebben, maar ook wantrouwen richting de overheid is een reden. Indien een inwoner zich bedenkt en op een later moment wel hulp wenst, kan deze alsnog om hulp vragen bij het Hulpteam. Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal gedupeerde gezinnen in de gemeente Zwijndrecht weer (cijfers van 5 juni 2023).

Tabel 2: gedupeerden in de gemeente Zwijndrecht

Gemeente	Aantal gemelde gezinnen bij de Belastingdienst	Aantal door de Belastingdienst erkend gedupeerde gezinnen	Aantal gedupeerde gezinnen in caseload Hulpteam

Stand van zaken hersteloperatie kinderopvangtoeslagenaffaire

Zwijndrecht	262	181	107
-------------	-----	-----	-----

Het Hulpteam ondersteunt op dit moment 107 gedupeerde gezinnen actief om hun leven weer op de rit te krijgen. Dat is 59% van het totaal aantal erkend gedupeerden in de gemeente Zwijndrecht. Dit is iets meer dan het gemiddelde van de Drechtsteden (56%).

De gedupeerde kinderen

Sinds eind 2022 is er ook een regeling voor de kinderen in erkend gedupeerde gezinnen. Met de regeling ontvangen deze kinderen een financiële tegemoetkoming van maximaal € 10.000. De hoogte van deze bijdrage en óf deze bijdrage wordt overgemaakt aan het kind of aan de ouder(s) is afhankelijk van de leeftijd van het kind.

Naast de financiële tegemoetkoming kunnen kinderen ondersteuning van het Hulpteam krijgen. Voor deze hulp moeten zij zichzelf aanmelden of aangemeld worden door hun ouders. Het aantal kinderen dat bij het Hulpteam is aangemeld sinds de start van de Kindregeling is echter laag. Slechts twee kinderen uit de gemeente Zwijndrecht hebben zich sinds de Kindregeling bij het Hulpteam gemeld. Dit terwijl uit cijfers van de Belastingdienst blijkt dat het om 393 kinderen gaat. Hier zijn verschillende verklaringen voor:

- Veel kinderen zijn bij de aanmelding van hun ouders al bij het Hulpteam in beeld gekomen. Zij hebben tegelijkertijd met hun ouders ondersteuning van het Hulpteam en/ of het Vivera Sociaal Wijkteam gekregen.
- De drempel om zelfstandig contact met de gemeente te zoeken is voor oudere en meerderjarige kinderen hoog. Dit is conform landelijk beeld. Er wordt op landelijk niveau onderzocht hoe deze drempel verlaagd kan worden en hoe groot de behoefte van kinderen aan brede ondersteuning, naast het ontvangen geldbedrag, is.

Een uitdaging binnen de Kindregeling is het ontbreken van een landelijke aanpak voor schulden bij jongeren en jongvolwassenen. Zij zijn aangewezen op de reguliere schuldhulpverlening van de gemeente. Hierdoor hebben zij bijvoorbeeld niet de mogelijkheid tot kwijtschelding van de schulden zoals die wel voor gedupeerde ouders bestaat. Dit leidt landelijk tot discussies en persaandacht.

Gedupeerde gezinnen met uithuisgeplaatste kinderen

Het CBS heeft onderzoek gedaan naar hoeveel kinderen uit gedupeerde gezinnen in een bepaalde periode uit huis geplaatst zijn. In de gemeente Zwijndrecht gaat dit in de periode tussen 2015 en juni 2022 over 15 kinderen[1]. Dit betekent niet dat deze uithuisplaatsingen het gevolg zijn van de toeslagenaffaire. Het CBS vond in haar onderzoek geen aanwijzingen dat gedupeerden na dupering vaker te maken kregen met jeugdbeschermingsmaatregelen dan vergelijkbare niet-gedupeerde gezinnen. Op dit moment zijn er in de gemeente Zwijndrecht geen gezinnen waarbij dit speelt.

Sinds april 2022 is er een landelijke aanpak gestart om gedupeerde gezinnen waarbij de kinderen uit huis zijn geplaatst te ondersteunen. Ouders en kinderen die nu of in het verleden te maken hebben gehad met een uithuisplaatsing kunnen zich aanmelden bij het onafhankelijk Ondersteuningsteam Uithuisplaatsingen (OT). De aanpak van het OT sluit aan bij en is aanvullend op de bestaande brede ondersteuning die wij lokaal aan gedupeerden bieden.

De trage voortgang van de landelijke hersteloperatie

De voortgang van de landelijke hersteloperatie verloopt momenteel zeer traag. Nadat gezinnen zich aanmelden als gedupeerden doet de UHT binnen zes maanden een eerste toets. Als uit deze eerste toets blijkt dat een gezin daadwerkelijk gedupeerd is, ontvangt het gezin een financiële compensatie van €30.000,-.

Gezinnen die vinden dat dit hun geleden schade onvoldoende dekt, kunnen door naar de integrale beoordeling. Bij de integrale beoordeling wordt onderzocht of het gezin in aanmerking komt voor

aanvullend financieel herstel. De wachttijd voor de integrale beoordeling is afhankelijk van het moment dat de gedupeerde zich heeft aangemeld voor de integrale beoordeling. Deze wachttijd is in elk geval meer dan een jaar. Zo wordt de zaak van een gedupeerde die zich in 2023 aanmeldt voor de integrale beoordeling in 2025 behandeld. Het Algemeen Bestuur van de GR Sociaal vindt deze wachttijd te lang en heeft haar onvrede hierover met de VNG gedeeld.

Terwijl gezinnen wachten op hun integrale beoordeling kunnen zij rekenen op ondersteuning van het Hulpteam. Het Hulpteam ervaart echter dat door de lange wachttijd het herstel en de nieuwe start voor veel gedupeerden stilstaat. Ook worden de zorgen van gezinnen door de lange wachttijd steeds groter. Zij zitten immers langer in onzekerheid. Dit heeft gevolgen voor het vertrouwen van gedupeerden in de landelijke en lokale overheid. Gedupeerden zien gemeenten en de landelijke overheid namelijk vaak als één.

Het Hulpteam heeft steeds meer moeite om het gedaalde vertrouwen te herstellen. Het dalende vertrouwen in de overheid uit zich in een toenemende focus op compensatie door middel van geld en spullen. Ook verenigen inwoners zich steeds meer in social media groepen om hun ongenoegen te uiten over de trage landelijke aanpak. Daarbovenop is er vanuit het rijk geen duidelijke afbakening over welke hulp inwoners van de gemeente kunnen krijgen. Hierdoor is het voor inwoners onduidelijk wat zij van het Hulpteam wel en niet mogen verwachten.

Een landelijke pilot om de herstelaanpak te versnellen

Om de landelijke herstelaanpak te versnellen en gezinnen sneller duidelijkheid te geven zijn er enkele landelijke pilots gestart. De meest kansrijke pilot is op dit moment pilot Number 5. Deze aanpak is ontwikkeld op initiatief van prinses Laurentien en haar stichting Number 5. In de aanpak wordt uitgegaan van het door de gedupeerde zelf beschreven leed. Aan dit verhaal wordt op basis van een letselschade aanpak een schadebedrag gekoppeld. Pilot Number 5 is inmiddels getoetst bij enkele gedupeerden in verschillende gemeenten in Nederland. De eerste resultaten zijn positief. Het Ministerie van Financiën gaat daarom bekijken of het mogelijk is om onderdelen van deze aanpak landelijk over te nemen.

Colleges uit de Drechtsteden hebben aangegeven interesse te hebben in deze pilot. Dit wordt momenteel verder uitgewerkt. Het is echter nog onduidelijk hoeveel ruimte er voor gemeenten komt. De Belastingdienst wil immers centraal de regie houden. De pilot kan sowieso pas verder worden uitgerold na instemming van het rijk.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

[1] Dit aantal is door het CBS afgerond op vijftallen

Hoogachtend,

De secretaris,

De burgemeester,